

Recente publicaties

Swann R.L., Aiton D.G., Carruthers J., Graham R. & Ramsay A.D.K. 1989. CHANGES IN RECOVERY AND RETRAP PATTERNS OF GUILLEMOTS RINGED ON CANNA, 1974-85. *Ringing & Migration* 10: 35-40.

Tussen 1969 en 1982 nam de Britse Zeekoetenpopulatie toe met ongeveer 5%, maar in veel gebieden is deze toename nu gestopt. Zo ook op Canna, een van de eilandjes in de 'Small Isles' groep onder Skye (Inner Hebrides), waar sinds 1973 jaarlijks tellingen werden uitgevoerd. Bovendien werden hier tussen 1974 en 1985 12,454 jonge en 3277 adulte Zeekoeten geringd. Tussen 1977 en 1988 werden 4051 vogels op de kolonie teruggevangen. Aan de hand van deze terugvangsten kon de leeftijd worden bepaald waarop jonge Zeekoeten naar de kolonie terugkeren en wanneer ze voor het eerst tot broeden komen. Aanvullende informatie werd verkregen door jonge vogels te kleurringen.

Tussen 1974 en 1983 groeide de kolonie, maar sinds 1983 zijn de aantallen min of meer gestabiliseerd. Het terugmeldingspercentage van adulte en onvolwassen vogels bleef in de perioden van groei en stabilisatie gelijk. Het bleek dat in de periode waarin de kolonie niet meer groeide significant minder jonge vogels terugkeerden. Daarnaast steeg het terugmeldingspercentage van eerstejaars vogels significant. Daar in vergelijking met gegevens uit andere kolonies het gewicht van de jongen bij het verlaten van de kolonie zeer hoog was, lijkt een voedseltekort nabij de kolonie onwaarschijnlijk. Uit de terugmeldingen van de eerstejaars dieren blijkt dat, in vergelijking met de eerste onderzoeksperiode, er sinds 1980 veranderingen zijn opgetreden wat betreft timing en doodsoorzaak: er zijn minder terugmeldingen tussen mei en augustus en meer in december-februari. Daarnaast was het aantal als 'geschoten' teruggemelde Zeekoeten kleiner en kwamen er meer uit de Noordzee.

Daar voor het vierde levensjaar Zeekoeten normaal gesproken niet naar de kolonies terugkeren leek de teruggang op de kolonies vooral veroorzaakt te worden door een 'tekort' aan 4 tot 7 jarige vogels. Op Isle of May (Firth of Forth) werd eveneens een teruggang van de Zeekoetenkolonie geconstateerd en waarnemingen wezen ook hier uit dat de aantallen terugkerende jonge vogels teruglopen. Hoewel er over de oorzaken nog maar alleen gespeculeerd kan worden, wordt er niet gedacht aan (jongen-)sterfte als gevolg van olievervuiling, maar eerder aan voedseltekorten in de overwinteringsgebieden: massasterfte in de winters sinds 1980 (*wrecks*) bleek samen te vallen met een belangrijke teruggang in de Sprotpopulatie. Dat de oudere vogels daarvan minder last lijken te hebben zou kunnen komen doordat ze ofwel efficiënter weten te fourageren, ofwel doordat ze op grotere schaal buiten de Noordzee overwinteren. **GOK**

Camphuysen C.J. 1989a. BEACHED BIRD SURVEYS IN THE NETHERLANDS, 1915-1988. SEABIRD MORTALITY IN THE SOUTHERN NORTH SEA SINCE THE EARLY DAYS OF OIL POLLUTION. (*Techn. Report Vogelbescherming 1*) Werkgroep Noordzee, Amsterdam.

-, 1989b. OLIESLACHTOFFERTELLINGEN AAN DE NEDERLANDSE KUST 1915-1989. ZEEVOGELSTERFTE IN DE ZUIDELIJKE NOORDZEE SINDE HET BEGIN VAN DE OLIEVERVUILING. (*Techn. Rapport Vogelbescherming 2*) Werkgroep Noordzee, Amsterdam.

Er zijn tegenwoordig vele milieu-programma's op de televisie. Groen is in. Hele conglomeraten van politieke partijen noemen zich te pas en te onpas groen. Vogelbescherming en de Werkgroep Noordzee, die zich oprecht en terecht zorgen maken over de milieu-verpesting van de Noordzee, kregen Jos Brink zover dat zijn programma "Wedden Dat" aandacht besteedde aan het milieu. Het resultaat was dat Kees Camphuysen gevraagd kon worden om zijn omvangrijke NSO-archieef en omvangrijke kennis van de problemen waar zeevogels mee te maken hebben, op papier te zetten. De geldschietters kregen meer dan waar voor hun geld. Door Kees zelf en met hem een heel netwerk van vrijwillige olie vogeltellers was het buitenwerk reeds gedaan. De resultaten van het afzoeken van duizenden kilometers strand zijn nu gebundeld in een omvangrijk rapport in het Engels, met een nederlandstalige samenvatting in de vorm van een apart rapport. Deze samenvatting is geschikt voor lieden, die snel even willen weten wat er speelt, maar voor hen die echt willen weten hoe het zit met olie en zeevogels, is het dikke rapport een absolute must. Eigenlijk moet iedereen die wel eens olie vogels geteld heeft, of die zich anderszins opwindt over olie verontreiniging, dit rapport aanschaffen.

Het rapport behandelt vooral de sterfte van zeevogels door olie, zoals dat gevolgd kan worden aan de hand van de constante stroom van aanspoelende kadavers op de Nederlandse stranden. De belangrijkste vragen zijn: om welke soorten en aantallen gaat het? Waar spoelen de meeste vogels aan, en hoe kan dit verklaard worden? Het rapport behandelt echter veel meer dan deze basis vragen. Omdat geput kon worden uit een zeer lange reeks van gegevens, wordt een beeld geschetst van de ontwikkeling van de sterfte door olie. Het wordt pijnlijk duidelijk hoe weinig de politiek heeft bereikt, sinds de eerste registratie van olie-vogels in WO 1 door Jan Verwey. Ondanks verdragen, controle vanuit de lucht en zogenaamde havenfaciliteiten, komen nu nog evenveel vogels om door olie als tientallen jaren geleden. Nederland springt er niet bepaald gunstig uit. Door het intensieve scheepvaart verkeer langs onze kust komen in onze wateren zeer veel olie vlekken voor, en sterven er jaarlijks enkele tienduizenden zeevogels door olie. Dit, terwijl onze wateren toch niet uitzonderlijk rijk aan zeevogels zijn. Al lezende bekruipt je het gevoel, dat wanneer het in Engeland en Schotland economisch even goed zou gaan als in Nederland en West Duitsland, en het scheepvaartverkeer langs de Britse oostkust even intensief zou zijn

als bij ons, de zeevogel-sterfte door olie in de Noordzee een zeer grote invloed zou hebben op de zeevogelpopulaties. Een geluk bij een ongeluk is, dat de meeste olievlekken lijken voor te komen in relatief vogelarme gebieden, en zoals de zaken er nu voor staan, kan niet worden aangetoond dat sterfte door olie de aantallen zeevogels op de kolonies beïnvloedt. Het rapport waarschuwt er echter voor om dit gegeven te gebruiken om de invloed van de olieverontreiniging te bagatelliseren. Er worden voorbeelden gegeven van situaties waarin olie wel degelijk invloed heeft op populatie niveau. Bedenklijk is ook, dat de aantallen aangespoelde duikers en zeeëenden, beide soorten van onze kustwateren waarin de meeste olievlekken voorkomen, geleidelijk in aantal zijn afgenomen, terwijl de meer pelagische soorten deze afname niet vertonen. Er wordt aannemelijk gemaakt dat schommelingen in aantallen aangespoelde vogels vooral te maken hebben met het voorkomen van de soorten in onze wateren, en niet met veranderingen in de hoeveelheid verontreiniging. Dit betekent, dat de omvangrijke data-set die in dit rapport wordt samengevat, gebruikt kan worden om iets te weten te komen van de aantallen vogels op zee. Zo komen de schommelingen in de aantallen Zeekoeten overeen met wat we weten over het voorkomen van hun voedsel, en de toename in aantallen Noordse Stormvogels met de groei van hun aantallen in de hele Noordzee.

Het belangrijkste deel van het rapport zijn de besprekingen per soort, die heel precies het verloop van strandingen op diverse tijdschalen weergeven. Het rapport heeft echter een belangrijke meerwaarde, door de grote hoeveelheid, soms moeilijk verkrijgbare literatuur die er in verwerkt is. Per soort wordt een up to date schatting gegeven van de aantallen broedvogels, de aantallen die in de Noordzee overwinteren, het voorkomen in ons stukje Noordzee en Waddenzee, de kwetsbaarheid van de soort, een uitgebreid overzicht van de strandingsgegevens, en tenslotte een discussie met een gedegen overzicht van de beschikbare informatie die bijdraagt aan de interpretatie van de strandingen. Hierbij gaat het om gegevens van zeevogelbiologie, maar ook over de beschikbaarheid van prooidieren, die het voorkomen van vogels beïnvloedt, de hydrografie van de Noordzee, de invloed van weersomstandigheden, en de invloed van grotere, maar lokale olierampen. In de generale einddiscussie wordt de trendanalyse nog eens dunnetjes overgedaan, worden de Nederlandse cijfers vergeleken met cijfers uit andere Noordzee-landen, en worden de problemen besproken die het moeilijk maken om een harde uitspraak te doen over het aantal zeevogels dat doodgaat als gevolg van olie. Eigenlijk weten we alleen hoeveel vogels aanspoelen. Er gaan er veel meer dood op zee, maar hoeveel meer? Er wordt aangegeven hoe deze vraag kan worden onderzocht. Ook wordt een overzicht gegeven van de politieke inspanningen die op het terrein van de olieproblematiek geleverd zijn, en van de pogingen die opvangcentra ondernemen om nog levende olievogels te rehabiliteren. Je wordt er niet vrolijk van. Mijn conclusie is, dat Vogelbescherming en Werkgroep Noordzee een gouden greep hebben gedaan, door Kees Camphuysen de gelegenheid te bieden om de gegevens die door zovelen waren verzameld, uit te werken. Als je de rapporten nog niet hebt, koop ze dan onmiddellijk (bij

Vogelbescherming, Zeist, of Werkgroep Noordzee, Amsterdam). Deze rapporten vormen het beste overzicht van de olievogelproblemen ooit geschreven. Lees het eerst eens helemaal, en daarna nog eens, stukje voor stukje, en je leert niet alleen veel over zeevogelsterfte, maar nog meer over de zeevogels zelf!

[322pp, Dfl 32,50 inclusief porto]

M.F. Leopold

RECENTE FRANSTALIGE LITERATUUR

Door de Groupement d'Interêt Scientifique Oiseaux Marins worden sinds 1986 overzichten gepubliceerd van literatuur die handelen over zee- en kustvogels in Frankrijk en franstalige overzeese gebieden, zoals onder andere het Zuidpoolgebied, Marokko en de zuidelijke Indische Oceaan. Er wordt geprobeerd zo volledig mogelijk te zijn, hetgeen betekent dat niet slechts artikelen in tijdschriften maar ook boeken, brochures en rapporten, ook die met een beperkte verspreiding zoals bijvoorbeeld door studenten aan universiteiten geproduceerd, worden genoemd. Niet genoemd worden echter, al of niet systematische, seizoensoverzichten, behalve die die speciaal zee- of kustvogels behandelen. Eveneens niet genoemd worden atlasachtige publicaties, voor zover ze niets werkelijk nieuws te melden hebben.

De literatuur wordt opgesomd op alfabetische wijze en is niet ingedeeld naar soortgroepen zoals dat bijvoorbeeld in Sula gebeurt. Alle literatuur over duikers, futen, pijlstormvogels, stormvogels, Jan van Genten, aalscholvers, franjepoten, meeuwen, sterns en alkachtigen is opgenomen. Helaas is literatuur over zeeëenden niet opgenomen. Voor het binnenland is literatuur over futen, Kokmeeuw en moerassterns niet opgenomen. Achtereenvolgens worden publicaties uit tijdschriften van het betreffende jaar genoemd, aanvullingen uit voorgaande jaren en worden enkele "algemeen interessante" werken genoemd, bijvoorbeeld over visserij, met een korte bespreking. In het overzicht van 1986 zijn bij wijze van uitzondering ook enkele titels opgenomen uit 1985, omdat er in dat jaar veel aandacht is besteed aan broedvogels in de Middellandse Zee.

Voor compilatie van deze overzichten wordt een ieder verzocht alle relevante artikelen, rapporten etcetera (of copieën ervan) te sturen aan: Pierre Yésou, 101 rue du 8 Mai, 85340 Olonne-sur-Mer. Mensen die interesse hebben voor deze overzichten (tot nog toe zijn de overzichten ontvangen over 1986, 1987 en 1988) kunnen tegen kostprijs copieën ervan aanvragen bij Maarten Platteeuw (072-622649), Kees Camphuijsen (075-313660) of Guido Keijl (020-6630267).

GOK